

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ЯК ДЖЕРЕЛО ЕКОНОМІЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Пріоритетна орієнтація України на інтеграцію в Європейський Союз має розглядатися як джерело економічного та соціального розвитку нашої держави на сьогодні, а також на довгострокову перспективу. Необхідно чітко та всебічно визначити зовнішньополітичну стратегію інтеграції України до європейського політичного, інформаційного, економічного та правового простору. Важливою умовою рівноправного входження України в глобальну економіку є створення унікальної інноваційної моделі соціально-економічного розвитку. У процесі глобалізації та розширення міжнародних економічних зв'язків значне місце відводиться фінансовій політиці, яка є вектором і прискорювачем розвитку всіх інших сфер суспільства і держави.

Основна мета стратегії фінансової політики держави – забезпечення умов стійкого зростання економіки, яке сприятиме її структурно-інноваційній та соціальній переорієнтації, формуванню сприятливого інвестиційного середовища.

Цілі та завдання розвитку України набагато складніші й масштабніші від тих, які досягалися у попередні роки. Це період глибоких якісних перетворень у всіх сферах суспільного життя – економічній, політичній, духовній, соціальній.

Головне довгострокове завдання, початок реалізації якого передбачається у 2005 р., – це структурне зрушення у бік галузей з найвищою питомою вагою доданої вартості, застосування всього спектра інструментальних засобів для впровадження інноваційної моделі соціально-економічного розвитку.

Важливим стратегічним завданням є прискорений розвиток фінансової інфраструктури, підвищення капіталізації фінансових інститутів, продовження податкової реформи, розвиток іпотечного кредитування.

Реалізація завдань європейської інтеграції вирішальною мірою залежить від прогресу на головному напрямі – забезпечення сталого зростання та прискореного подолання на цій основі розриву в обсягах ВВП на одну особу між Україною та державами – членами ЄС.

За прогнозними розрахунками 2004–2015 рр., середньорічні темпи зростання ВВП в Україні становитимуть 6–7%.

Сьогодні йдеться про становлення в Україні принципово нової дієздатної національної системи, яка б функціонувала на ринкових засадах, на принципах саморегулювання.

Відтак, основою стратегічного курсу, його базовим принципом має стати реалізація державної політики, спрямованої на запровадження інноваційної моделі структурної перебудови та зростання економіки, утвердження України як конкурентоспроможної, високотехнологічної держави. Наявний інтелектуальний та науково-технічний потенціал дає підстави на це розраховувати.

Соціальна переорієнтація економічної політики

У соціальній сфері головним завданням має стати цілеспрямоване забезпечення надійних передумов реалізації прав та свобод громадян у всіх їх проявах, утвердження середнього класу – основи політичної стабільності та демократизації суспільства, значне обмеження загрозливої диференціації доходів населення та подолання бідності. Йдеться не лише про істотне посилення соціальної спрямованості курсу реформ, а й про її перетворення на важливий інструмент прискорення економічного зростання, зміцнення злагоди і порозуміння у суспільстві. Побудова в Україні соціально орієнтованої ринкової економіки європейського типу – вирішальний чинник посилення суспільної привабливості реформ, їх забезпечення широкою громадською підтримкою, утвердження сучасних європейських стандартів життя.

Етапи соціально-економічних перетворень і кількісні параметри зростання

Виконання завдань, пов'язаних з європейською інтеграцією України, утвердженням соціально орієнтованого, структурно-інноваційного шляху розвитку має здійснюватися поетапно.

Перший етап (2004–2005) – період формування інституційних, фінансових та організаційних передумов, глибоких якісних перетворень у всіх сферах суспільного життя – економічній, соціальній, політичній, духовній, подолання існуючих системних деформацій, забезпечення сприятливого інвестиційного клімату та необхідних засад зміцнення конкурентоспроможності вітчизняної економіки, довгострокового економічного зростання, посилення на цій основі іміджу України як стабільного міжнародного партнера.

При цьому слід враховувати, що екстенсивні чинники, які забезпечували економічне зростання у 2000–2003 рр. (використання наслідків глибокої девальвації гривні у 1997–1999 рр., завантаження виробничих потужностей, що простоювали в роки економічної кризи), значною мірою вичерпані. Щоб зберегти високий рівень зростання виробництва, потрібна ефективна політика держави (виконавчої та законодавчої влади), яка протягом 2004–2005 рр. повинна забезпечити закріплення щорічних темпів зростання ВВП на рівні 6–7 %, інвестицій в основний капітал – 10–12 %, інфляції – 5–6 %, реальних наявних доходів населення – 7–8 %. У цей період необхідно завершити формування базових інституцій ринкової економіки, створити середовище здорової та ефективної конкуренції.

Головним у соціальній сфері є зниження рівня бідності та зменшення диференціації доходів населення за рахунок стимулювання випереджальних темпів зростання заробітної плати, посилення адресності соціальної підтримки. Водночас відчутне поліпшення життя людей можливе лише за умови успішного функціонування та розвитку реальної економіки.

Другий етап (2006–2009) – період розгорнутого економічного розвитку на основі здійснення комплексної модернізації підприємств, утвердження принципів та механізмів структурно-інноваційної моделі соціально орієнтованої економіки, упорядкування відносин власності, глибокої демократи-

зації суспільних процесів. За ці роки необхідно забезпечити збільшення середньорічних темпів приросту ВВП до 7,1 %. Водночас мають залишатися високими (до 12–13 %) темпи зростання інвестицій в основний капітал. Середньорічний рівень інфляції має бути знижений до 4–5 %. Зберігатиметься високий рівень зростання реальних доходів населення у межах 7–8 % за рік.

Третій етап (2010–2015) – період закріплення стійких темпів зростання з акцентами на вирішенні широкого комплексу проблем поліпшення добробуту населення, прискореної реалізації структурних завдань євроінтеграційного курсу України. У зазначений період середньорічні темпи зростання ВВП становитимуть 6 %, інвестицій в основний капітал – 11,7 %, реальних доходів населення – 6,0 %. Інфляція в середньому за рік зменшиться до 3–4 %.

Основні напрями бюджетної політики на 2005 р. передбачають використання принципу розрахунку на власні сили. Державний бюджет матиме дефіцит не більше 1 % з граничним розміром державного боргу не більше 34 % ВВП.

Стратегічні орієнтири

Одним з ключових завдань уряду та Верховної Ради є невідкладне визначення змісту та прийняття впродовж найближчого часу низки нормативних актів, які б забезпечували реформування бюджетної системи, зокрема податкового механізму, його перетворення із суто фіскального інструменту на ефективний засіб соціально-економічної стратегії держави. Податкова система має стимулювати інвестиційний та інноваційний процеси.

Слід виходити з того, що основою розв'язання фінансових проблем держави, головною передумовою соціальної та структурно-інноваційної переорієнтації економіки є першочергове зміцнення фінансів суб'єктів господарювання, інших юридичних осіб та домашніх господарств. Практикою попередніх років доведено, що без цього будь-які дії правового, економічного чи адміністративного характеру, заходи “згори” бажаного результату не матимуть. У зв'язку з цим потрібно рішуче йти на зниження частки державного споживання у структурі ВВП, зменшення податкового тиску, посилення захисту платників податків, максимальне спрощення процедури оподаткування. Результативність бюджетної політики має визначатися не лише виконанням запланованих показників за доходами і видатками, а й конкретними досягненнями в соціальній сфері та економіці в цілому.

Потрібно посилити інвестиційну складову державного і місцевих бюджетів, довести впродовж двох-трьох наступних років відповідні асигнування до рівня не нижче 3% ВВП. Актуальним для України залишається підвищення стимулюючої ролі податкової амортизації в оновленні основних фондів та інвестуванні економіки, удосконалення оподаткування суб'єктів малого підприємництва, формування бюджету розвитку, куди б спрямовувалися не лише відповідні бюджетні асигнування, а й державні позики та фінанси спеціалізованих фінансових інституцій.

Важливим елементом фінансової реформи повинно стати забезпечення наповнення дохідної частини бюджету, для чого потрібно:

-
- ліквідувати необґрунтовані податкові пільги і привілеї та створити єдині справедливі умови оподаткування для всіх;
 - розширити податкову базу через запровадження оподаткування нерухомості;
 - запровадити раціональний механізм перенесення збитків на зменшення об'єкта оподаткування податком на прибуток, який би не заохочував підприємства до штучної збитковості;
 - скасувати порядок відстрочення сплати ПДВ при імпорті товарів шляхом видачі податкового векселя;
 - створити прозорий механізм відшкодування ПДВ, який би максимально усував можливості зловживань у цій сфері;
 - підвищити рівень добровільної сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) з метою недопущення нарощування податкового боргу;
 - підвищити ефективність роботи податкових органів через вдосконалення механізмів адміністрування податків і зборів з їх впровадженням в рамках реалізації проекту “Модернізація державної податкової служби України”.

Оздоровлення державних фінансів неможливе без проведення інвентаризації соціальних зобов'язань держави, діючих нормативно-правових актів у частині надання пільг і компенсацій населенню, а також без пенсійної реформи та запровадження медичного страхування. Потрібна концентрація бюджетних коштів, насамперед у тих галузях, де замінити державне фінансування альтернативними джерелами неможливо. Це стосується захисту малозабезпечених верств населення, розвитку освіти та науки (насамперед фундаментальних досліджень) тощо.

Слід забезпечити поступовий перехід до середньо- і довгострокового бюджетного планування як основи формування державного бюджету на певний рік, створення системи бюджетних планів. Особливо важливим є створення економічно виваженої системи розподілу функціональних повноважень між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, а також відповідного розподілу видаткових зобов'язань і дохідних джерел між бюджетами різних рівнів.

Першим кроком на цьому шляху має стати чіткий розподіл функціональних повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування, який би виключав їхнє дублювання. Децентралізація бюджетної системи вимагає також упорядкування системи управління об'єктами комунальної власності, а при необхідності – і їхнього перерозподілу між органами державної влади та місцевого самоврядування відповідно до розподілу їхніх повноважень щодо надання суспільних благ і послуг. Після чіткого розподілу функціональних повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування доцільно знизити частку трансфертів у доходах місцевих бюджетів і розширити податкові гарантії.

Необхідна розробка та реалізація заходів реструктуризації економіки регіонів з низьким рівнем соціально-економічного розвитку, у тому числі

шляхом надання цілеспрямованої державної фінансової підтримки (згідно з критеріями економічної ефективності). За допомогою трансфертних дотацій розв'язати проблему вирівнювання умов життя в регіонах України у середньостроковій перспективі неможливо.

Реформування фінансової системи України має бути спрямоване на інтеграцію вітчизняної економіки в світовий економічний простір, адаптацію українського податкового законодавства до вимог та принципів СОТ і Європейського Союзу.